

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

S T U D Y

You have Downloaded, yet Another Great
Resource to assist you with your Studies ☺

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexamapers.co.za

SA EXAM
PAPERS

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE (FAL)

LEPHEPHE LA BORARO (P3)

DIBOKWANE/HLAKOLA 2013

MEMORANTAMO

MEPUTSO: 100

Palomoka ya matlakala a memorantamo ke 12.

KAROLO YA A: RUBIRIKI YA GO LEKOLA TAODIŠO (50)

	Khouto 7: Bokgoni bjo bo botse go fetiša. 80–100%	Khouto 6: Bokgoni bjo bo botse kudukudu. 70–79%	Khouto 5: Bokgoni bjo bo botse kudu. 60–69%	Khouto 4: Bokgoni bja go kgotsofatša. 50–59%	Khouto 3: Bokgoni bjo bo lekanego. 40–49%	Khouto 2: Bokgoni bja go išega. 30–39%	Khouto 1: Bokgoni bja go hlaeleta kudukudu. 0–29%
D = DITENG P = PEAKANYO (MEPUTSO 32) D = 25 P = 7	26–32 -Diteng di laetša kwešišo ya go kgahliša ya ditaba. -Dikgopololo tša go butšwa tša go hlohlha mogopolo. -Peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše taodišo ya go hlamega gabotse kudukudu.	22½–25½ -Diteng di laetša tlhalošo ye e tseneletšego ya ditaba. -Dikgopololo di a kgahliša, ke tša boikgopololeo. -Peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše taodišo ya go hlamega gabotse kudu.	19½–22 -Diteng di laetša tlhalošo ya go kwagala ya ditaba. -Dikgopololo tša go kgahliša, tša go goga šedi. -Peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše taodišo sa go hlamega gabotse.	16–19 -Diteng di hlohlha ditaba ka go kgotsofatša. -Dikgopololo ke tša mehleng, tša go se tsenelele. -Peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše taodišo ya go amogelega ya lelemtlaleletšo la pele.	13–15½ -Diteng ke tša mehleng tša go se nyalelane. -Dikgopololo mo go ntši di tseleng fela di a ipušeletša. -Peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše taodišo ya go hlamega gabotse ya lelemtlaleletšo la pele.	10–12½ -Diteng ga di kwagale ka mehleng, ga di nyalelane. -Dikgopololo ke tše nnyane tša go fela di ipušeletša. -Bohlatse bja go hlaeleta bja Peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo.	0–9½ -Diteng di fapogile ebile ga di nyalelane. -Dikgopololo di šarakane ebile di a hlakahlakanya. -Ga go na peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo. -Taodišo e hlagišitšwe ka bofokodi.
P = POLELO S = SETAELE P = PALOBO-HLATSE (MEPUTSO 12) P = 5 S = 5 P = 2	10–12 -Bohlatse bja temogo ye e tseneletšego ya polelo. -Polelo le maswaodikga di laotšwe ka bottalo. -Polelomakgethe e šomišitšwe ka nepagalo. -Kgethontšu e laetša setaele sa maleba sa ditaba. -Taodišo e tloga e sena le ge e le phošwana go laetša gore e badišišitšwe le go ntšhwadi diphoso.	8½–9½ -Temogwana ye e tseneletšego ya polelo. -Polelo le maswaodikga di laotšwe ka tshwanelo le go kgona go šomiša polelo-makgethe ka nepagalo. -Kgethontšu mo go ntši e nepagetše ebile e laetša setaele sa maleba. -Taodišo e na le diphoso go laetša gore e badišišitšwe le go ntšhwadi diphoso.	7½–8 -Temogwana ye e tseneletšego ya polelo. -Polelo le maswaodikga mo go ntši ke tša maleba. -Kgethontšu e lekanetšenyan fela e sepelelana le setšeletšwa. -Setaele se nepagetše ebile ke sa tshwanelo, se sepelelana le dinyakwa tša sererwa. -Taodišo e na le diphoso go laetša gore e badišišitšwe le go ntšhwadi diphoso.	6–7 -Temogwana ya khuetšo ya polelo. -Polelo e nyakile e letefaditšwe, le maswaodikga a a kgotsofatša. -Kgethontšu e nyakile go hlaeleta fela e sepelelana le sererwa. -Setaele se nepagetše go ya ka dinyakwa tša sererwa. -Taodišo e na le diphoso le ge e laetša go badišišitšwe le go ntšhwadi diphoso.	5–5½ -Polelo ya go hlaeleta le maswaodikga ga se a šomišwa ka tshwanelo. -Kgethontšu ya motheo, ya go hlaeleta. -Setaele ga se nyalelane ebile ga se swanetšane le sererwa. -Taodišo e na le diphoso tše ntši le ge e laetša e badišišitšwe le go ntšhwadi diphoso.	4–4½ -Polelo le maswaodikga di fošagete. -Kgethontšu e hlaeleta kudu. -Setaele ga se sepelelana le sererwa. -Taodišo e tletše diphoso le ge e badišišitšwe le go ntšhwadi diphoso.	0–3½ -Polelo le maswaodikga di fošagete kudu. -Kgethontšu e šarakane ebile e hlakahlakane. -Setaele se fošagete ka mahlakoreng ka moka. -Taodišo e tletše diphoso le ge e badišišitšwe le go ntšhwadi diphoso.

T = TLHAMEGO (MEPUTSO 6) T = 6	5–6 -Ditaba di a nyalelana le dintlha di filwe ka botlalo. -Mafoko le ditemana ka moka di hlamilwe ka nepagalo, di tšweletša tlhalošo gabotse. -Botelele ke bja maleba go ya ka ditaelo.	4½ -Ditaba di a latelana ebile di a nyalelana. -Mafoko le ditemana di hlamilwe ka nepagalo le tlhalošo e pepeneneng. -Botelele ke bja maleba go ya ka ditaelo.	4 -Dintlha tše nnyane tša maleba di tšweeditšwe. -Mafoko le ditemana gantsi di hlamilwe ka tshwanelo le tlhalošo e tloga e kwagala. -Botelele ke bja maleba go ya ka ditaelo.	3–3½ -Dintlha tše dingwe tša maleba di laeditšwe. -Diphošo hlamegong ya ditemana le mafoko le ge tlhalošo e kwagala. -Botelele ke bja maleba go ya ka ditaelo.	2½ -Bohlatse bja dintlha tša maleba. -Mafoko le ditemana di fošagetše le ge tlhalošo ka kakaretšo e kwagala. -Botelele ga se bja maleba – telele kudu/kopana kudu.	2 -O fela a etšwa tseleng, go boima go latela kakaretšo ya dikgopololo. -Mafoko le ditemana ga se tša hlamega, tlhalošo ga e kwagale. -Botelele ga se bja maleba – teleletšana/kopananyana.	0–1½ -Dikgopololo di tšwele tseleng, di šarakane ebile di hlakahlakane. -Mafoko le ditemana di šarakaneebile ga di tsenelane. -Botelele ga se bja maleba – teleletelele/kopanakopana.
---	--	--	---	--	--	---	---

KAROLO YA B: RUBIRIKI YA GO LEKOLA DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO TŠE TELELE (30)

	Khouto 7: Bokgoni bjo bo botse go fetiša. 80–100%	Khouto 6: Bokgoni bjo bo botse kudukudu. 70–79%	Khouto 5: Bokgoni bjo bo botse kudu. 60–69%	Khouto 4: Bokgoni bja go kgotsofatša. 50–59%	Khouto 3: Bokgoni bjo bo lekanego. 40–49%	Khouto 2: Bokgoni bja go išega. 30–39%	Khouto 1: Bokgoni bja go hlaeleta kudukudu. 0–29%
D = DITENG P = PEAKANYO S = SEBOPEGO (MEPUTSO 20) D = 10 P = 5 S = 5	16–20 -Tsebo e botsebotse ya dinyakwa tša setšweletšwa. - Moithuti o hlokometše tebelelo ya ditaba, ga go na le go tšwa tseleng. -Nyalelano ya diteng le dikgopolole ka godingwana, di na le dintlhla tša go thekga setšweletšwa. -Bohlatse bja peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše setšweletšwa sa go hlamega gabotse kudu. -O šomišitše melao ye mentši ya maleba ya sebopego.	14–15½ -Tsebo ya go kwagala ya dinyakwa tša setšweletšwa. -Moithuti o hlokometše tebelelo ya ditaba, o tšwele tseleng, fela se ga se thibele tlhalošo. -Setšweletšwa se tloga se nyalelana ka diteng le dikgopolole. -Bohlatse bja peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše setšweletšwa sa go hlamega gabotse. -O šomišitše melao ye mentši ya maleba ya sebopego.	12–13½ -Tsebo ya go kwagala ya dinyakwa tša setšweletšwa. -Moithuti o hlokometše tebelelo ya ditaba, o tšwele tseleng, fela se ga se thibele tlhalošo. -Setšweletšwa se nyakile go nyalelana ka diteng le dikgopolole, se na le dintlhla tše dingwe tša go thekga sererwa. -Bohlatse bja peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše setšweletšwa sa go hlamega gabotse.	10–11½ -Tsebo ya go kwagala ya dinyakwa tša setšweletšwa. -Moithuti o tšwele tseleng, fela se ga se thibele tlhalošo. -Setšweletšwa se nyakile go nyalelana ka diteng le dikgopolole, se na le dintlhla tše dingwe tša go thekga sererwa. -Bohlatse bja peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše setšweletšwa sa go hlamega gabotse.	8–9½ -Tsebo ya magareng ya dinyakwa tša setšweletšwa. -Dikarabo tša mešomo di laetša tebelelo e tshetshe. -Moithuti o tšwele tseleng, tlhalošo ga e kwagale gabotse. -Nyalelano ya go lekanela ya dikgopolole diteng, setšweletšwa se na le dintlhla tše mmalwa tša go thekga sererwa. -Bohlatse bja peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše setšweletšwa sa go hlamega gabotse.	6–7½ -Tsebo ya go kwagala ya dinyakwa tša setšweletšwa. -Dikarabo tša mešomo di laetša tebelelo ya go lekanela. -Moithuti o tšwele tseleng, tlhalošo ga e kwagale mo go ntši. -Ga go na nyalelano ya dikgopolole diteng, se na le dintlhla tše nnyane kudu tša go thekga sererwa. -Peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo ga e kgotsofatše. -Setšweletšwa se hlagišitše ka bofokodi. -Ga se a šomiša melao ya maleba ya sebopego.	0–5½ -Ga go na tsebo ya dinyakwa tša setšweletšwa. -Setšweletšwa se šarokane ebile se a hlakahlakanya, tlhalošo ga e kwagale mo go ntši. -Ga go na nyalelano ya dikgopolole diteng, se na le dintlhla tše nnyane kudu tša go thekga sererwa. -Peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo ga e kgotsofatše. -Setšweletšwa se hlagišitše ka bofokodi. -Ga se a šomiša melao ya maleba ya sebopego.

	<u>8–10</u>	<u>7–7½</u>	<u>6–6½</u>	<u>5–5½</u>	<u>4–4½</u>	<u>3–3½</u>	<u>0–2½</u>
P = POLELO S = SETAELE P = PALOBO-HLATSE (MEPUTSO 10) P = 5 S = 3 P = 2	<p>-Polelo ya setšweletšwa mo go ntši ke ya maleba ebole e hlamilwe gabotse.</p> <p>-Tlotlontšu mo gohle e nepagetše go ya ka morero, baamogedi ba tshedimošo le kamano.</p> <p>-Setaele mo go ntši se nepagetše.</p> <p>-Setšweletšwa se tloga se sena le ge e le phošwana go laetša gore se badišišitšwe le go ntšhwa diphoso.</p> <p>-Botelele ke bja maleba go ya ka ditaelo.</p>	<p>-Setšweletšwa se hlamilwe gabotse kudu ka maleba.</p> <p>-Tlotlontšu e nepagetše kudu go ya ka morero, baamogedi ba tshedimošo le kamano.</p> <p>-Setaele se nepagetše.</p> <p>-Setšweletšwa ga se na le phošo go laetša gore se badišišitšwe le go ntšhwa diphoso.</p> <p>-Botelele ke bja maleba go ya ka ditaelo.</p>	<p>-Setšweletšwa se hlamilwe gabotse eibile ke sa maleba.</p> <p>-Tlotlontšu e tloga e nepagetše go ya ka morero, baamogedi ba tshedimošo le kamano.</p> <p>-Setaele se tloga se nepagetše.</p> <p>-Setšweletšwa se tloga se se na le phošo go laetša gore se badišišitšwe le go ntšhwa diphoso.</p> <p>-Botelele ke bja maleba go ya ka ditaelo.</p>	<p>-Tlhamego ya setšweletšwa e nyakile go kgotsofatša. Diphoso ga di thibele kelo ya dintlha.</p> <p>-Tlotlontšu e nyakile go kgotsofatša go ya ka morero, baamogedi ba tshedimošo le kamano.</p> <p>-Setaele se na le diphoso.</p> <p>-Setšweletšwa se sa na le diphoso le ge se laetša go badišišwa le go ntšhwa diphoso.</p> <p>-Botelele e nyakile go ba bja maleba.</p>	<p>-Setšweletšwa se hlamegile gabotsenyana, se na le diphoso tše ntši.</p> <p>-Tlotlontšu e lekanetše ebole ga se ya swanelo morero, baamogedi ba tshedimošo le kamano.</p> <p>-Setaele se na le diphoso.</p> <p>-Setšweletšwa se na le diphoso tše ntši le ge se laetša se badišišitšwe le go ntšhwa diphoso.</p> <p>-Botelele ga se bja maleba – telele kudu/kopana kudu.</p>	<p>-Tlhamego ya setšweletšwa e a fokola ebole go boima go e latela.</p> <p>-Tlotlontšu e nyaka phošollo ya go tsenelela le gona ga e a lokela morero, baamogedi ba tshedimošo le kamano.</p> <p>-Setaele se nele diphoso.</p> <p>-Setšweletšwa se tletše ka diphoso ebole se a hlakahlakanya le ge se badišišitšwe le go ntšhwa diphoso.</p> <p>-Botelele ga se bja maleba – teleletšana/kopananyana.</p>	<p>-Tlhamego ya setšweletšwa e a fokola ebole go boima go e latela.</p> <p>-Tlotlontšu e nyaka phošollo ebole ga se ya lokela morero.</p> <p>-Setaele ga se sepelelane le sererwa.</p> <p>-Setšweletšwa se tletše ka diphoso ebole se a hlakahlakanya le ge se badišišitšwe le go ntšhwa diphoso.</p> <p>-Botelele ga se bja maleba – teleletlele/kopanako pana.</p>

**KAROLO YA C: RUBIRIKI YA GO LEKOLA DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO TŠE KOPANA LE DITŠWELETŠWA TŠA TSEBIŠO,
MELAETŠA LE MAHLAKORENTŠI (20)**

	Khouto 7: Bokgoni bjo bo botse go fetiša. 80–100%	Khouto 6: Bokgoni bjo bo botse kudukudu. 70–79%	Khouto 5: Bokgoni bjo bo botse kudu. 60–69%	Khouto 4: Bokgoni bja go kgotsofatsa. 50–59%	Khouto 3: Bokgoni bjo bo lekanego. 40–49%	Khouto 2: Bokgoni bja go išega. 30–39%	Khouto 1: Bokgonibja go hlaelela kudukudu. 0–29%
D = DITENG P = PEAKANYO S = SEBOPEGO (MEPUTSO 13) D = 7 P = 3 S = 3	<u>10½–13</u> -Tsebo e botsebotse ya dinyakwa tša setšweletšwa. -Moithuti o hlokometše tebelelo ya ditaba, ga a tšwe tseleng. -Diteng le dikgopololo di a nyalelana, setšweletšwa se na le dintlha tša go thekga ditaba. -Bohlatse bja peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše setšweletšwa sa go hlamega gabotse kudu. -O šomišitše melao ya maleba ya sebopego.	<u>9½–10</u> -Tsebo ya go kwagala ya dinyakwa tša setšweletšwa. -Moithuti o hlokometše tebelelo ya ditaba, ga go na le go tšwa tseleng. -Nyalelano ya diteng le dikgopololo ke ya godingwana, di na le dintlha tša go thekga setšweletšwa. -Bohlatse bja peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše setšweletšwa sa go hlamega gabotse. -O šomišitše melao ye mentši ya maleba ya sebopego.	<u>8–9</u> -Tsebo ya go kwagala ya dinyakwa tša setšweletšwa. -Moithuti o hlokometše tebelelo ya ditaba, o tšwele tseleng gannyane. -Setšweletšwa se tloga se nyalelana ka diteng le dikgopololo. -Bohlatse bja peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše setšweletšwa sa go hlamega gabotse.	<u>6½–7½</u> -Tsebo ya go kwagala ya dinyakwa tša setšweletšwa. -Moithuti o tšwele tseleng, fela se ga se thibele tlhalošo. -Setšweletšwa se nyakile go nyalelana ka diteng le dikgopololo, se na le dintlha tše dingwe tša go thekga sererwa. -Bohlatse bja peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše setšweletšwa sa go amogelega sa lelemtlaleletšo la bobedi.	<u>5½–6</u> -Tsebo ya magareng ya dinyakwa tša setšweletšwa. Dikarabo tša mešomo di laetša tebelelo e tshetshe. -Moithuti o tšwele tseleng, tlhalošo ga e kwagale gabotse. -Nyalelano ya go lekanelia ya dikgopololo le diteng, setšweletšwa se na le dintlha tše mmalwa tša go thekga sererwa. -Bohlatse bja peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo se tšweleditše setšweletšwa sa go hlamega gabotse sa lelemtlaleletšo la bobedi.	<u>4–5</u> -Tsebo ya go lekanelia ya dinyakwa tša setšweletšwa. Dikarabo tša mešomo di laetša tebelelo ya go lekanelia. -Moithuti o tšwele tseleng, tlhalošo ga e tšwelele mo go ntši. -Setšweletšwa ga se nyalelana ka dikgopololo le diteng mo go ntši, se na le dintlha di se kaenyana tša go thekga sererwa. -Ga go na bohlatse bja peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo.	<u>0–3½</u> -Ga go na tsebo ya dinyakwa tša setšweletšwa. -Moithuti o tšwele tseleng, tlhalošo e no se kwagale ka gohle. -Setšweletšwa se šarakane ebile se a hlakahlakanya, tlhalošo ga e kwagale mo go ntši. -Ga go na nyalelano ya dikgopololo le diteng, se na le dintlha tše nnyane kudu tša go thekga sererwa. -Peakanyo le/ sengwalwakakanywa sa mathomo ga e kgotsofatsa. -Setšweletšwa se hlagišitšwe ka bofokodi. -Ga se a šomiša melao ya maleba ya sebopego.

	6–7	5–5½	4½	3½–4	3	2½	0–2
P = POLELO S = SETAELE P = PALOBO-HLATSE (MEPUTSO 7) P = 3 S = 2 P = 2	<p>-Polelo ya setšweletšwa mo go ntši ke ya maleba ebole e hlamilwe gabotse.</p> <p>-Tlotlontšu mo gohle e nepagetše go ya ka morero, baamogedi ba tshedimošo le kamano.</p> <p>-Setaele mo go ntši se nepagetše.</p> <p>-Setšweletšwa se tloga se sena le ge e le phošwana go laetša gore se badišišitšwe le go ntšhwa diphoso.</p> <p>-Botelele ke bja maleba go ya ka ditaelo.</p>	<p>-Setšweletšwa se hlamilwe gabotse kudu ka maleba.</p> <p>-Tlotlontšu e nepagetše kudu go ya ka morero, baamogedi ba tshedimošo le kamano.</p> <p>-Setaele se nepagetše.</p> <p>-Setšweletšwa se tloga se se na le phošo go laetša gore se badišišitšwe le go ntšhwa diphoso.</p> <p>-Botelele ke bja maleba go ya ka ditaelo.</p>	<p>-Setšweletšwa se hlamilwe gabotse eabile ke sa maleba.</p> <p>-Tlotlontšu e tloga e nepagetše go ya ka morero, baamogedi ba tshedimošo le kamano.</p> <p>-Setaele se tloga se nepagetše.</p> <p>-Setšweletšwa se tloga se se na le phošo go laetša gore se badišišitšwe le go ntšhwa diphoso.</p> <p>-Botelele ke bja maleba go ya ka ditaelo.</p>	<p>-Tlhamego ya setšweletšwa e nyakile go kgotsafatša. Diphoso ga di thibele kelo ya dintlha.</p> <p>-Tlotlontšu e nyakile go kgotsafatša go ya ka morero, baamogedi ba tshedimošo le kamano.</p> <p>-Setaele se nyakile se nepagetše.</p> <p>-Setšweletšwa se sa na le diphoso le ge se laetša go badišišwa le go ntšhwa diphoso.</p> <p>-Botelele e nyakile go ba bja maleba.</p>	<p>-Setšweletšwa se hlamegile gabotsenyana, se na le diphoso tše ntši.</p> <p>-Tlotlontšu e lekanetše ebole ga se ya swanelo morero, baamogedi ba tshedimošo le kamano.</p> <p>-Setaele se na le diphoso.</p> <p>-Setšweletšwa se na le diphoso tše ntši le ge se laetša se badišišitšwe le go ntšhwa diphoso.</p> <p>-Botelele ga se bja maleba – telele kudu/kopana kudu.</p>	<p>-Tlhamego ya setšweletšwa e a fokola ebole go boima go e latela.</p> <p>-Tlotlontšu e nyaka phošollo ya go tsenelela le gona ga e a lokela morero, baamogedi ba tshedimošo le kamano.</p> <p>-Setaele se na le diphoso.</p> <p>-Setšweletšwa se tletše ka diphoso ebole se a hlakahlakanya le ge se badišišitšwe le go ntšhwa diphoso.</p> <p>-Botelele ga se bja maleba – teleletšana/kopanakopana.</p>	<p>-Tlhamego ya setšweletša e a fokola ebole go boima go e latela.</p> <p>-Tlotlontšu e nyaka phošollo ebole ga se ya lokela morero.</p> <p>-Setaele ga se sepelelane le sererwa.</p> <p>-Setšweletšwa se tletše ka diphoso ebole se a hlakahlakanya le ge se badišišitšwe le go ntšhwa diphoso.</p> <p>-Botelele ga se bja maleba – teleletlele/kopanakopana.</p>

KAROLO YA A: DITAODIŠO

Ditaodišo tšeо di botšišitšwego:

- 1 le 5 ke ditaodišongangišano.
- 2 ke taodišotlhalošo.
- 3 le 8 ke ditaodišokahlaahlo.
- 4 le 7 ke taodišokakanywa.
- 6 Taodišokanegelo.

Taodišokanego.

Tlhalošo.

Taodišokanego e laodiša tiragalo ye e fetilego. E ka ngwalwa go tšwa lehlakoreng le lengwe le le lengwe.

Tšeо di swanetšego go hlokomelwа ge go ngwalwa taodišo ya go anega:

- Tiragalo e swanetše go kgodiša le ge e theilwe godimo ga nonwane.
- Gantši taodišo ye e ngwalwa ka lebaka le le fetilego.
- Ditemana tša matseno di swanetše go tanya šedi ya mmadi.
- Tiragalo ge e le ye botse e swanetše go ba le ntlha yeo e e laetšago.
- Thumo ya moswananoši ya go kgahliša e a kgotsofatša.
- Kgahlego ya mmadi e swanetše go lotwa go fihla mafelelong.
- Taodišo ya go anega gantši e na le mokgwa wa go hlaloša.

Taodišotlhalošo.

Tlhalošo.

Ka taodišotlhalošo, mongwadi o hlaloša selo se sengwe gore mmadi a kgone go itemogela sona. Motho goba selo se sengwe a/se ka hlalošwa.

Tšeо di swanetšego go hlokomelwа ge go ngwalwa taodišo ye:

- Mongwadi o swanetše go hlagiša seswantšho ka mantšu.
- Kgetha mantšu le dikgopololo ka tlhokomelo gore o fihlelele seo se nyakegago.
- Dikakanyo tša maleba le go bona, go kwa, go kgwatha, modumo le tatso di ka šomišwa go dira gore tlhalošo e kwešišege.
- Diriša dikapolelo ka tsela ya maleba.
- O swanetše go ba le boitemogelo bja hlogo yeo o ngwalago ka yona.

Taodišokahlaahlo.

Tlhalošo.

Taodišo ye ga e na maikutlo a mongwadi. Yona e leka go tšweletša mahlakore a mabedi a poledišano ka go lekana. Mongwadi o hlokomele dintlha tša go fapania tša hlogo ye gomme a hlagiša dikgopololo tša go fapania ntle le go tšeа lehlakore. Mongwadi a ka ba le thumo ye e itšeng mafelelong a taodišo, eupša dintlha tša go thekga goba go ganetša di swanetše go lekalekana le go kwagala.

Tše di swanetšego go hlokomelwā taodišong ye:

- Mongwadi o swanetše go kwešiša le go lebeledišiša mahlakore a mabedi a taodišo ntle le go tsea lehlakore.
- Taodišo e swanetše go kwagala le go ikema ka dintlha.
- Dikahlaahlo e be tša moya wo o fodilego, tša go naganwa gabotse le go thekgwa ka tshwanelo.
- Segalo e be sa go hloka khiduego le lenyatšo eupša e be seo se kgodišago.
- Mongwadi a ka fa maikutlo a gagwe mafelelong a taodišo eupša seo e se be thumo ya taodišo.

Taodišokakanywa (kgadimo).

Tlhalošo.

Ka taodišokakanywa mongwadi o akanya kgopolō gomme a tšweletša maikutlo a gagwe go ya ka fao a gopolago ka gona.

Mongwadi a ka lebelela morago gomme a hlaloša tše di diregilego.

Tše di swanetšego go hlokomelwā ge go ngwalwa taodišo ye:

- Maikutlo le khiduego di kgatha tema ye bohlokwa taodišong ye.
- Karolo ye kgolo ya taodišo e ka ba tlhalošo.
- Ditlhalošo di swanetše go kwagala di be di ikemišetše go tsošološa maikutlo a mongwadi.
- Dikgopolō tše di hlagišwago di swanetše go tšweletša bonnete bja mongwadi le boyena bja gagwe.

Taodišongangišano.

Tlhalošo.

Ka taodišongangišano mongwadi o na le kgopolō ye e itšeng goba ntihakemo gomme a fe dintlha tša go fahlela goba go thekga maemo a gagwe. Kgopolō ya mongwadi e swanetše go kwešišega taodišong ka moka. Ka taodišo ye mongwadi o leka go kgodiša goba go fekeetša mmadi gore a kwane le kgopolō ya gagwe.

Tše di swanetšego go hlokomelwā ge go ngwalwa taodišongangišano:

- Thoma ka go laetša kgopolō ya gago ka tsela ya maatlakgogedi mabapi le hlogo.
- Efa dintlha tša go fahlela kgopolō ya gago le go thekga seo.
- Mongwadi o tla tsepelela dintlha tša go ganetšana le kgopolō ye e filwego.
- Bjalo ka mongwadi wa taodišo ye, tšweletša dikgopolō tše maatla ka ge taodišo ye e ama kudu maikutlo a gago.
- Ditlabelo tša makgethe le tsebo ya go kgodiša di swanetše go šomišwa.
- Polelo e swanetše go ba ye maatla gore e hlahle maikutlo a mmadi. Hlokomelwā gore polelo e se be ye mpe.
- Thumo le yona e swanetše go ba ye maatla, ya go kwala le go kgodiša.

Taodišokgopololo.

Tlhalošo.

Taodišo ye, e tšweletša dikgopololo le tshedimošo ka tsela ye e kwešišegago. Ye ke taodišo ya go fa dintlha mo mongwadi a hlathollago dikgopololo goba go fa dintlha ka thulaganyo. Taodišo ya go tšweletša dikgopololo ke yeo e nyakišišwago gomme dikgopololo tša kgonthišiša ka mokgwa wa go fa dintlha goba dipalopalo.

Tše di swanetšego go hlokamelwa ge go ngwalwa taodišo ya go tšweletša dikgopololo:

- Kwešišo ya maleba ya hlogo e a nyakega.
- Nyakišišo ye botse e bohlokwa ka gore disetatamente di swanetše go thekgwa ka dintlha ka ge mmadi a se na le kwešišo ye itšego ya hlogo. Mongwadi o swanetše go fa tlhalošo ya mareo ao a sa tlwaelegago.
- Dikgopololo di swanetše go beakanywa ka kwešišo go thuša mmadi go tloga go seo a se kwešišago go ya go seo a sa se kwešišego.

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 50

KAROLO YA B: DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO TŠE TELELE

2.1 Boitsebišophelo

Ela tlhoko tše di latelago:

- Boitsebišo ka mong
- Tša dithuto
- Maitemogelo a mošomo/Tša mošomo
- Ditlošabodutu ka kakaretšo
- Dihlatse

2.2 Lengwalo la semmušo

Le laetše tše di latelago:

- Retšistara le segalo e be tše di fodilego, tša semmušo.
- Sebopego le botelele tša maleba.
- Atrese ya mongwadi/moromedi.
- Atrese ya moamogedi/moromelwa.
- Madume/matseno le hlogo ya taba.
- Tšhomisopolelo, tlotlontšu le maswaodikga e be tša maleba.
- Mafelo/bofelo le leina:
Ka boikokobetšo
Wa lena
Kganakga MP

2.3 Poledišano

E tšeа sebopego sa tiragatšo, papadi goba terama ka gore go amega batho ba go feta o tee ka palo bao ba šielanago ka polelo.

Go hlokomelwе dintlhа tše:

- Poledišano yeo e kgone go bapalega.
- Mmadi a kgone go hwetša sererwa ge a dutše a e bala.
- Bakgathatema ba swarelele sererwa.
- Ba laetše tsebo ye e tseneletšego ya polelo, go swana le hlalefetša, dikamano tša maatla, mekgwa ya bophelo, phedišano le setšo mabapi le ditokelo tša botho.
- Ba ka šomiša mabokgoni a go rerišana gore ba fihlelele tumelelano.
- Go be le matseno le mafelelo a go goga šedi ya mmadi.

2.4 Proutšhara

E laetše tše di latelago:

- E beakanywe gabotse ka go e aroganya/phutha ka diripa tše nne goba tše tharo.
- Tlhagišo: Hlogo ya taba e tanye mahlo a mmadi gomme ka kakaretšo setšweletšwa se kgahliše.
- Diswantšho e be tšeо di tsošago maikutlo le phišegelo ya go ikgokaganya le setšweletšwa.
- Tšhomiso ya polelo: Kgetho ya mantšu e be yeo e nyalelanago le setšweletšwa, gape e jabetše mmadi ge go hlokega.
- Polelo e be yeo e kwešišegago gape e be ya segwera.
- Seo se tsebagatšwago e be seo motho a ka kgonago go se fihlelela.

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 30

KAROLO YA C: DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO TŠE KOPANA**3.1 Papatšo**

Hlokomela tše di latelago:

- Hlogo ya papatšo.
- Fonte ya go fapania.
- Go bapatšwa eng?
- Tshedimošo ka botlalo mabapi le setšweletšwa.
- Morero wa papatšo.
- E kwalakwatšwa kae?
- Go dirišwe polelo ya go goga šedi ya bareki bj.bj.

3.2 Pukutšatši

Ela tlhoko tše di latelago:

- Tšatšikgwedi.
- Ngwaga.
- Dinako – go ya ka ditiragalo.
- Ditiragalo tše letšatši ka letšatši.

3.1 Ditšhupetšo

Hlokomela tše di latelago:

- Go tloga Mokopane o feta Hotele ya Park.
- Ge o šomiša R121 o feta Hotele ya Ranch.
- Ka letsogong la nngele o feta *karatšhe* ya Shell.
- Ka letsogong la go ja o feta Meropa *Khasino* pele o fihla Polokwane.
- Ge o etšwa ka toropong ya Polokwane o feta Savanna ka letsogong la nngele.
- Pejana o feta mabenkele a Dalmada ka letsogong la nngele.
- Go tloga Dalmada go na le motse wa Nobody ka letsogong la go ja.
- Ge o feta Nobody o tsena Mankweng mo go le go Yunibesithi ya Limpopo.
- Ge o šomiša N1 ya go lefelwa o feta Weneen ka letsogong la go ja.
- Pejana go na le Landmark Hotele moo o tlogo feta *karatšhe* ya Shell pele o fihla Polokwane.
- Go tloga Polokwane o feta Savanna ka letsogong la go ja.
- Ka letsogong la nngele o tla feta Dalmada.
- Pejana ka letsogong la go ja ke motse wa Nobody.
- Ge o feta motse wa Nobody o tsena Mankweng.
- Pejana ge o feta go na le Bookelo.
- Yunibesithi ya Limpopo e pejana ga bookelo.